

İLKÖĞRETİM 6. SINIF TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA YER ALAN METİNLERİN TÜR VE TEMA AÇISINDAN İNCELENMESİ

Mehmet Akif ÇEÇEN*

Ömer ÇİFTÇİ**

Özet

Bu çalışmanın amacı, ilköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinleri tür ve tema bakımından incelemektir. Bu amaçla öncelikle 2005 Öğretim Programına göre okuma metinlerinin taşınması gereken özellikler belirtilmiş, metin türlerinin önemine ve temaların Programdaki yerine değinilmiştir. 2006-2007 eğitim öğretim yılında okutulan üç ders kitabındaki bütün metinlerin incelendiği bu çalışmada, kullanılan tür ve temaların sıklığı belirlenmiş; bu bulgular üzerinde tartışmalar yapılmış ve konuyla ilgili önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Dil eğitimi, Türkçe eğitimi, Türkçe ders kitapları, metin türü, tema

Giriş

Ders kitapları hem eğitim hem de öğretim amacıyla kullanılan temel kaynaklardır. Öğrencinin yaş ve bilgi seviyesine uygun bilişsel ve duyuşsal becerilerle donatılmış zengin metinlerden oluşan, öğretim programlarının esas aldığı ilkeler doğrultusunda hazırlanan, ihtiva ettiği bilgileri öğrenciye aktaran basılı eğitim ve öğretim materyalleridir.

Yazılı ve sözlü eserler aracılığı ile öğrencilerin okuma, dinleme, yazma ve konuşma düzeylerini geliştirmenin yanında, onların geniş konu alanlarına yönelmeleri, farklı disiplinlerle ilgi kurmaları ve daha önemlisi birey olabilme sorumluluğu edinebilmeleri amaçlanmaktadır (Aytaş, 2006, 261). Ders kitabı, özellikle Türkçe derslerinde öğrencilere temel dil becerilerini kazandırmak için önemli bir işleve sahiptir. Bu işlev, kitaplarda yer alan metinlerden kaynaklanmaktadır. Çünkü Türkçe derslerinde bütün dil becerileri (okuma, yazma, konuşma, dinleme ve dil bilgisi) bu metinlerden hareketle hazırlanan etkinlikler yoluyla kazandırılmaya çalışılmaktadır.

Dördüncü Millî Eğitim Şurasında (1991, 334) Türkçe dersinin amaçlarına "Metinler yoluyla öğrencinin hayat ve tabiatı tanınmasına ve bunları sevmesine yardım etmek" ifadesi eklenerek metinlerin bir başka işlevine de dikkat çekilmiştir.

Türkçe öğretimi genellikle yazınsal ve öğretici nitelikli metinlerle yapılır. Bu metinler öğretimin temel araçlarıdır. Türkçenin akıcılığı, yalınlığı, deyimleme ve me-

* Araş. Gör.; Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü

** Araş. Gör.; Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü

Türkçe 6. Sınıf Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Tür ve Tema Açısından İncelenmesi ◆

caz gücü ile duygu ve düşünce zenginliğinin yansıtıldığı metinlerle gerçekleştirilen çalışma ve incelemeler, öğrencilere yaşantı zenginliği kazandırır (Sever, 2004, 8-9).

Temizyürek (2003, 165) çocuk edebiyatı türlerinin, kitap okuma zevkinin oluşmasında da önemli bir yere sahip olduğunu; hedef kitlenin psiko-sosyal gelişimine uygun bir şekilde hazırlanan eserlerin çocuğun kitaba karşı olan ilgi ve sevgisini artıracığını belirtmektedir. Bu ilgi ve sevgi, metnin seviyeye uygunluğuyla da ilişkilidir. Metnin güç olması okumayı zorlaştırırken kolay olması okumaya ilgiyi azaltmaktadır (Temur, 2003, 172). Öğrenci, edebiyatın dünyasına ders kitaplarındaki metinler sayesinde adım atmış olacağı için metin seçiminin ayrıca önemi vardır.

Akyol (2003, 49-50), semiotik bakışın "metin" kavramının sınırlarını genişlettiğini ve bugüne kadar anlaşılan şekilden daha ileri boyutlara taşıdığını belirtmektedir. Bu bakışa göre resimler, fotoğraflar, filmler, şarkılar, dramalar, haritalar, grafikler, beden dili vb. birer semiotik metindir. Bu çalışmada "metin"den kastedilenin, hikâye, şiir, masal vb. yazılardan oluşan dilsel metinler olduğunu belirtmekte yarar vardır.

Dilsel açıdan metin, birbirini izleyen sıralı ve anlamlı bütünler oluşturan cümleler dizisidir. Bu diziliş tesadüfî bir durum değildir, aksine yazar tarafından bilinçli olarak belli bir mantık sırasına göre dil bilgisi bağlantıları ve metnin işleyişine göre yapılmıştır (Günay, 2003, 35). Bu bakımdan metinler, dilin en güzel ve doğru kullanıldığı metinler arasından seçilmelidir. Ancak Özbay (2002, 539), ülkemizde hazırlanan ders kitaplarının standart Türkçeyi öğretememesindeki etkenlerden birinin metin seçimindeki eksiklikler olduğunu belirtmektedir.

Ünal (2006, 427), 2004-2005 eğitim öğretim yılında ilköğretim okullarında okutulan yirmi altı ders kitabındaki 115 hikâye üzerinde yaptığı çalışmada hikâyelerin kitaplardaki dağılımının 6, 7, 8. sınıflar ve yayınevleri arasında dengeli olmadığını belirtmektedir.

Edebiyat ders kitapları üzerine bir çalışma yapan Çalışkan (2006, 357), karşılaştırdığı iki yayınevine ait kitapların %15 oranında aynı metinlerden oluştuğunu vurgulamakta; böyle durumlarda mevcut ders kitaplarının incelenerek bunlarda yer almayan bölümlerin seçilmesi gerektiğini belirtmektedir. Oysa farklı öğrenciler tarafından okunduğu için kitaplarda, metinler açısından aranması gereken özellik, orijinallik ya da birbirinden farklı olmak değil ilgi ve ihtiyaca uygunluk, tür ve tema yönünden zenginlik olmalıdır.

Metinler yoluyla öğrencinin dilin tadına varması, dilin -gerek ses ve kelime gerekse söz dizimi bakımından- en güzel kullanılışlarını görerek dili en iyi şekilde edinmesi beklenir. Bu amaçla Türkçe Dersi Öğretim Programında (2005, 161) okuma metinlerinin dil bakımından taşınması gereken özellikleri şu şekilde belirtilmiştir:

- Metinler, Türkçenin anlatım zenginliklerini ve güzelliklerini yansıtan eserlerden seçilmelidir.*
- Metinler; dil, anlatım ve içerik açısından türünün güzel örneklerinden seçilmelidir.*
- Dünya edebiyatından seçilen metinlerin çevirilerinde, Türkçenin doğru, güzel ve etkili kullanılmış olmasına özen gösterilmelidir.*
- Metinler, öğrencilerin dil zevkini ve bilincini geliştirecek, hayal dünyalarını zenginleştirecek nitelikte olmalıdır.*

◆ Mehmet Akif Çeçen / Ömer Çiftçi

e. Her metin, öğrencinin söz varlığını zenginleştirecek yeni öğrenilecek söz ve söz gruplarına yer vermelidir.

Türkçe Dersi Öğretim Programının yayımlanan ilk şeklinde (2005, 163) 6. sınıfta kullanılacak metinler şu türlerle sınırlı tutulmuştur: *Şiir, hikâye, masal, deneme, efsane, sözlü kültürün diğer ürünleri (atasözü, tekerleme, bilmece, türkü, mâni vb.), fabl, mizahî metinler, anı, günlük, gezi yazısı, biyografi, tiyatro, haber, münazara.*

Programda daha sonra yapılan değişikliklerle tür sınırlaması kaldırılmış, her sınıf için ders kitaplarında mutlaka yer alması gereken türler belirlenmiştir (Tebliğler Dergisi, 2006, 1171). Ancak bu çalışmada, kitapların yazım aşamasında geçerli olan yukarıdaki tasnif esas alınmıştır. Çünkü söz konusu değişiklikler kitaplar kabul edildikten sonra gerçekleşmiştir.

Türkçe Dersi Öğretim Programında metinlerle ilgili getirilen sınırlamalardan biri de temalarla ilgilidir. Programda (2005, 164-166) şu temalara yer verilebileceği belirtilmiştir: *Sevgi, Millî Kültür, Toplum Hayatı, Okuma Kültürü, İletişim, Hak ve Özgürlükler, Kişisel Gelişim, Bilim ve Teknoloji, Alışkanlıklar, Zaman ve Mekân, Duygular ve Hayaller, Doğa ve Evren, Güzel Sanatlar, Kavramlar ve Çağrışımlar.*

Programda her sınıf için 2'si zorunlu olmak üzere 6 temaya yer verileceği belirtilmiştir. 6. sınıf için "Sevgi" ve bütün sınıflar için "Atatürkçülük"le ilgili bir tema zorunlu tutulmuştur. Metinlerin seçiminde bu ana konular / temalar esas alınmıştır.

Türler

Ders kitaplarına alınan metinlerin çeşitli özellikleri yanında türlerinin de eğitim açısından önemli bir yeri vardır. Türlerle ilgili bilginin kavratılması salt tür bilgisi, türün özellikleri vs. değildir. Türün taşıdığı dil ve anlatım özellikleri de bu yolla kavratılabilir. Masalla, öğrenilen geçmiş zaman kipi; hikâyeyle, anlatım biçimi olarak betimleme ve betimleme sırasında sıfatlar, zarflar; makaleyle açıklama; şiirle mecazlar ve söz sanatlarını kavratmak mümkündür. Dolayısıyla Türkçe dersleri açısından metinleri ve bu metinlerin türlerini, yalnızca belli kazanımlara ulaşmak için kullanılan araçlar olarak görmemek gerekir.

Günay (2003, 203), bazen metin tiplerinin birbiri içine girmiş olabileceğini; yani söyleşimsel (konuşmaya dayalı) metin tipi içinde betimleyici, anlatısal (hikâye anlatma) veya kanıtlayıcı; yine anlatısal metin tipi içinde betimleyici, söyleşimsel, kanıtlayıcı veya bilgi verici metin tipinin olabileceğini belirtir. Ancak bu, metnin türünü değiştirecek bir durum değildir. Örneğin, bir hikâyede bilgi verici ifadelerin bulunması onu hikâye olmaktan çıkarmaz.

Ancak Gülerüz'e (2003, 178) göre "Çocuğun gelişim süreçleri, tür ilişkilerini de belirlediği" için türler rastgele seçilmemelidir. Her yaş grubunun ilgi ve ihtiyaçlarına göre yapılacak tür seçimi özen gerektirmektedir.

Tür seçiminin yaşlara göre yapılması gerektiği vurgulansa da her türün, öğrencinin bilişsel ve duyuşsal dünyasına farklı bir katkıda bulunacağı göz ardı edilmemelidir. Öğrenci, roman veya hikâyedeki model bir tipten veya derinlemesine tasvirlerden; gezi yazılarındaki doğal güzelliklerin cazibesinden; hayatın gerçekliğini yansıtan bir anıdan; fabllarda hayvanlara giydirilen kişilik özelliklerinden; denemede herhangi bir konunun işlenişinden, bir olguya bakış açısından; tiyatrodaki diyaloglardan yahut şiirdeki duygu yoğunluğundan etkilenebilir, bunların birinde kendini bu-

Türkçe 6. Sınıf Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Tür ve Tema Açısından İncelenmesi ◆

labilir. Bu yüzden öğrencinin bütün türleri tanmasına, tümünün zevkini tatmasına fırsat verilmelidir.

Tür çeşitliliği, okumayı monotonluktan kurtarmak gibi bir işleve de sahip olduğundan ayrıca bir öneme sahiptir. Aynı anlatım özelliklerini taşıyan metinlerden oluşan bir kitabın, hikâye, deneme vb. antolojisi niteliği taşımaktan öteye geçmesi zordur.

Temalar

Tema, ders kitaplarına alınacak metinlerin ana konusunu ifade etmektedir. Tema merkezli dil eğitiminde öğretmen ve öğrenciler belli bir konu veya metin üzerinde çalışmaktansa birkaç konuyu veya metni içinde barındıran bir tema çerçevesinde çalışırlar. Coşkun'a (2005a, 421-476) göre bu yaklaşım, öğrencilerin öğrendikleri yeni şeyleri anlamlı bir bağlam içinde farklı disiplinlerden daha önce edindikleri bilgilerle ilişkilendirmelerini sağlamaktadır.

Çocuğa görelik ilkesine göre metinlerin konuları, onların ilgisini çekebilecek nitelikte olmalıdır. Onları edebiyata hazırlamak ve ısındırmak için okutulacak eser ve metinlerin konuları çok önemlidir. Çocuğun gelişim dönemleri, ilgi ve yetenekleri, eğitsel açıdan çocuklara sağlayabileceği faydalar açısından konu seçimine ve temanın niteliğine dikkat edilmelidir (Küçük, 2005, 55).

Türkçe Dersi Öğretim Programında (2005, 164-166) 15 temaya yer verilmiştir. Programa (2005, 166) göre her kitapta altı temaya ve her temada en az üç okuma metnine yer verilecektir. Atatürkçülük, bütün sınıfların zorunlu ortak temasıdır. Her sınıfın ayrı birer zorunlu teması daha vardır. 6. sınıfın zorunlu teması "Sevgi"dir. Bu çalışmada, kitaplarda bu iki temanın dışında hangi temalara yer verildiği araştırılmıştır.

Problem Cümlesi

İlköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında hangi tür ve temalarda metinlere yer verilmiştir?

Alt Problemler

Araştırmanın problem cümlesine bağlı olarak çözümü aranan alt problemler şunlardır:

1. Kitaplarda yer alan metinlerin türleri ve bu türlerin kitaba göre kullanım sıklığı nedir?

2. Her kitapta kaç türe yer verilmiştir?

3. Kitaplarda hangi temalara ne sıklıkta yer verilmiştir?

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, evreni, veri toplama teknikleri ve verilerin analizi yer almaktadır.

Araştırma Modeli

İlköğretim 6.sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan metinleri tür ve tema yönüyle incelemeyi amaçlayan bu çalışma betimsel niteliktedir.

Çalışma Evreni

Araştırmanın evrenini Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunun 2006-2007 yılından başlayarak ilköğretim okullarının 6. sınıfları için 5 yıl süreyle ders kitabı olarak kabul edilen “MEB, A, Özgün” yayınevlerince hazırlanan Türkçe ders kitaplarında bulunan altmış iki metin oluşturmaktadır. Çalışmada örneklem alınmamış, evrenin bütünü üzerinde çalışılmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada veri toplama aracı olarak “MEB, A, Özgün” yayınevlerince hazırlanan Türkçe ders kitapları kullanılmıştır. Bu kitaplardaki metinlerin tür ve temaları, aynı kitaplar için hazırlanan Öğretmen Kılavuz Kitaplarındaki açıklamalar doğrultusunda tespit edilmiştir.

Araştırmada toplanan veriler frekans hesaplamaları kullanılarak tasnif edilmiştir.

Bulgular ve Yorum

Araştırmanın birinci alt problemi; “Kitaplarda yer alan metinlerin türleri ve bu türlerin kitaba göre kullanım sıklığı nedir?” şeklinde ifade edilmişti. Bu alt probleme cevap aranırken bulunan sonuçlar Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1: Kitaplarda Yer Alan Metinlerin Türleri ve Bu Türlerin Kitaba Göre Kullanım Sıklığı

Türler	Kitap 1	Kitap 2	Kitap 3	TOPLAM
Şiir	3	4	4	11
Hikâye	2	4	7	14
Masal	-	3	1	4
Deneme	4	6	-	10
Efsane	-	-	1	1
Sözlü Kültürün Diğer Ürünleri (Atasözü, Tekerleme, Bilmeceler, Türkü, Mânî vb.)	-	-	-	-
Fabl	1	1	1	3
Mizahî Metinler	-	-	-	-
Anı	1	1	-	2
Günlük	-	-	-	-
Gezi Yazısı	2	-	1	3
Biyografi	2	3	1	6
Tiyatro	2	1	1	4
Haber	1	1	-	2
Münazara	-	-	-	-

Tablo 1’de üzerinde durulması gereken iki husus vardır:

1. Kitaplardan herhangi birini okuyan öğrenciler bir türde hiç metin okumayacakken bir türde dört ya da altı metin okuyacaktır.

Türkçe 6. Sınıf Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Tür ve Tema Açısından İncelenmesi ◆

2. Yine kitaplardan birini okuyan öğrenciler, söz gelimi yıl boyunca üç kez masalla karşılaşacakken başka bir kitabı okuyanlar bu türle hiç karşılaşmayacak, belki bu türü yeterince tanıyamayacaktır.

Dikkati çeken bir nokta da Programın 6. sınıf için yer vermediği makale ve söyleşi türünde metinlere yer verilmiş olmasıdır. Ayrıca Kitap 3'teki şiir kategorisinde ele alınan metinlerden biri manzum hikâye şeklindedir.

Araştırmanın ikinci alt problemi; "Her kitapta kaç türe yer verilmiştir?" şeklinde ifade edilmişti. Bu alt probleme cevap aranırken bulunan sonuçlar Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2: Kitaplarda Kullanılan Tür Sayıları

YAYINEVİ	Kullanılan Tür Sayısı
Kitap 1	8
Kitap 2	9
Kitap 3	8

Kitap 1'de 8, Kitap 2'de 9, Kitap 3'te 8 ayrı türe yer verilmiştir. Dolayısıyla Kitap 2'nin öğrenciye daha fazla edebî türü tanıttığı söylenebilir.

Yukarıda, Tebliğler Dergisinde (2006b, 1171) bu konuyla ilgili bir değişiklik yapıldığı, buna göre 6. sınıfta şiir, hikâye, anı, masal, fabl, deneme, tiyatro ve mektup türlerine mutlaka yer verilmesi gerektiği belirtilmişti. İncelenen kitaplar yazılırken sözü edilen değişiklik henüz yapılmadığı için kitaplarda bu türlerin mutlaka yer alıyor olması beklenemez. Ancak, alınan kararlar kitaplarda kullanılan türlerin ne ölçüde örtüştüğü araştırılabilir. Araştırma sonucunda ulaşılan bulgular Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3: Tebliğler Dergisindeki Değişikliğe Göre Kitaplarda Mutlaka Yer Verilecek Türlerin Kitaplarda Yer Alma Durumu

Tema	Kitap 1	Kitap 2	Kitap 3
Şiir	√	√	√
Hikâye	√	√	√
Anı	√	√	√
Masal	√	√	√
Fabl	-	√	√
Deneme	√	√	-
Tiyatro	√	√	√
Mektup	-	-	-

Mutlaka yer verilmesi gereken türlerin kitaplarda büyük oranda yer aldığı görülmektedir. Burada dikkati çeken bir nokta Programın (2005, 163) ilk hâlinde belirtti-

◆ Mehmet Akif Çeçen / Ömer Çiftçi

len tür sınıflamasında 6. sınıf için “mektup” a yer verilmezken daha sonra yapılan değişiklikle (Tebliğler Dergisi, 2006b, 1171) “mektup” a mutlaka yer verilmesi gerektiğinin belirtilmiş olmasıdır.

Araştırmanın üçüncü alt problemi; “Kitaplarda hangi temalara ne sıklıkta yer verilmiştir?” şeklinde ifade edilmişti. Bu alt probleme cevap aranırken bulunan sonuçlar Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4: Temaların Ders Kitaplarındaki Dağılımı

Tema	Kitap 1	Kitap 2	Kitap 3	Toplam
Atatürkçülük	√	√	√	3
Sevgi	√	√	√	3
Duygular ve Hayaller	√	√	√	3
Okuma Kültürü	√		√	2
Doğa ve Evren	√		√	2
Millî Kültür		√		1
Kişisel Gelişim			√	1
Bilim ve Teknoloji		√		1
Zaman ve Mekân	√			1
Kavramlar ve Çağrışımlar		√		1
Toplum Hayatı				0
İletişim				0
Hak ve Özgürlükler				0
Alışkanlıklar				0
Güzel Sanatlar				0

Tablo 4’ten de anlaşıldığı gibi 6. sınıflar için zorunlu olan Atatürkçülük ve Sevgi teması dışında her üç kitapta kullanılan ortak tema “Duygular ve Hayaller” temasıdır. Toplum Hayatı, İletişim, Hak ve Özgürlükler, Alışkanlıklar ve Güzel Sanatlar temaları hiçbir kitapta yer almamaktadır. Diğer temalar, bir veya birden fazla kullanılmıştır.

Sonuç ve Öneriler

Yalçın ve Aytaş (2002), masal, destan, efsane, fabl, hikâye, roman, biyografi, gezi yazısı, deneme, fıkra, sohbet, şiir ve tiyatro gibi türlerin çocukların eğitimindeki önemine vurgu yapmaktadırlar. Bütün türlerden, eğitime katkıları yönüyle yararlanmak gerekir. Dil öğretimi açısından önemini, Boratav’ın (1958, 15) “Çocuğa ana dilinin, bir işçi elindeki alet gibi nasıl kullanıldığını ilk öğreten, ona bu dilin türlü hünerlerini; kıvraklığını, zenginliğini, inceliğini ilk gösteren, kişiye kendi dilini konuşmayanlardan uzaklaştırıcı duyguyu -ninnilerin, tekerlemelerin, türkülerin yanı başında ama herhâlde onlardan daha geniş ölçüde- ilk aşılardan masallardır.” sözlerinde bulan masala ders kitaplarında yer vermenin ne kadar önemli olduğu açıktır.

Samimi ifadeler içeren, içten bir ses taşıyan günlük de öğrencinin gelişimine önemli katkılarda bulunacaktır. Bu bakımdan beş ya da altı denemeden hiç olmazsa birinin yerine bir “günlük” örneğine yer vermek yararlı olacaktır.

Türkçe 6. Sınıf Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Tür ve Tema Açısından İncelenmesi ◆

Bütün öğrencilerin aynı türlerle ve öğrencilerin bütün türlerle tanışması bakımından sınıflar düzeyinde türler belirlenmelidir. Nitekim Tebliğler Dergisinde (2006b, 1171) bu konuyla ilgili bir düzenleme yapılmıştır. Buna göre 6. sınıfta; şiir, hikâye, anı, masal, fabl, deneme, tiyatro, mektup; 7. sınıfta; şiir, hikâye, anı, deneme, tiyatro, sohbet (söyleşi), gezi yazısı, biyografi; 8. sınıfta; şiir, hikâye, anı, makale, roman, deneme, sohbet (söyleşi), eleştiri, destan türlerinde metinlere mutlaka yer verilecektir. Bu şekilde öğrencilerin daha farklı türleri tanımalarına imkân sağlanmış olacaktır.

1997-1998 öğretim yılında okutulan on üç Türkçe ders kitabından üçü üzerine bir araştırma yapan Kurt (1999, 46-48), kitapların birinde 37 metinde 18; birinde 40 metinde 15 ve diğerinde 47 metinde 21 türe yer verildiğini belirtmektedir. Baş'ın (2003) 2000 yılında basılan 6. sınıf Türkçe ders kitaplarının ikisi üzerinde yaptığı çalışmada ise 36 metin bulunan kitapta 15; 35 metin bulunan kitapta da yine 15 türe yer verildiği görülmüştür. Kitaplarda kullanılan tür sayısında bir düşüş olduğu görülmektedir. Ancak bu düşüşte metin sayısının azalmasının önemli oranda etkisi vardır. Metin sayısı göz önünde bulundurulduğunda metinlerin türlere dağılımında ciddi bir farklılık olduğu söylenemez.

Türler için yapıldığı gibi tema bakımından da sınıf düzeylerine göre bir tasnif yapılmalıdır. Okutulan kitaplar her yıl değişebileceği ya da kitaplar değişmese de temalar büyük oranda tercihe bırakıldığı için öğrencilerin 3 yıl boyunca aynı temalara ait metinleri okuma ihtimalleri vardır. Bu amaçla her sınıf için zorunlu tema sayısı artırılabilir: 6 ve 7. sınıflarda beş, 8. sınıfta dört veya 6. sınıfta dört, 7 ve 8. sınıflarda beş zorunlu tema gibi. Dört zorunlu temanın olduğu sınıfta bir tema da diğer sınıfların zorunlu temaları arasından seçilmek üzere tercihe bırakılabilir. Daha önce Programda belirlenen zorunlu temalar ve 6. sınıf kitaplarını hazırlayanların tercihleri de dikkate alınarak sınıf düzeylerine göre belirlenecek temalar için şöyle bir öneride bulunulabilir:

Tablo 5: Sınıf Düzeylerine Göre Önerilen Zorunlu Temalar

6. Sınıf	Sevgi
	Doğa ve Evren
	Okuma Kültürü
	Duygular ve Hayaller
	Kişisel Gelişim
7. Sınıf	Milli Kültür
	Bilim ve Teknoloji
	Kavramlar ve Çağrışımlar
	Zaman ve Mekân
	Alışkanlıklar
8. sınıf	Toplum Hayatı
	İletişim
	Güzel Sanatlar
	Hak ve Özgürlükler

◆ Mehmet Akif Çeçen / Ömer Çiftçi

Bu şekilde bütün öğrencilerin değişik temalı metinler okumasına fırsat verilebilir.

Okuma metinlerinin taşınması gereken özelliklere, “türünün özelliklerini en iyi şekilde yansıtması” maddesinin de eklenmesi yararlı olacaktır. Ders kitaplarına alınan metinlerin, türünün güzel örneklerinden seçilmesi kadar türünün özelliklerini yansıtması da önemlidir. Kitapta bir hikâye yer alıyorsa bu hikâye, türünün bütün özelliklerini yansıtmalı, bütün öğelerini içermelidir. Örneğin, “belli bir *olay*, olayın geçtiği *mekân* (yer), olayın gerçekleştiği *zaman* dilimi ve olayı gerçekleştiren *kişiler* (şahıs kadrosu)” (Aktaş ve Gündüz, 2001, 204) bulunmalıdır. Oysa Akça’nın (2004, 350) yaptığı çalışmada, 4. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki hikâye edici metinlerin büyük bir çoğunluğunda hikâyeyi oluşturan unsurların yer almadığı görülmektedir. Coşkun’un araştırması (2005b) öğrencilerin öyküleyici anlatımlarında metin elementlerini oluşturmayla ilgili ciddi sorunları olduğunu göstermiştir. Bu sorunların giderilebilmesi için ders kitaplarına alınan hikâye metinlerinin bütün elementlerinin verilmiş olmasına dikkat edilmelidir.

Ders kitaplarını hazırlayanların, tür fazlalığı ve çeşitliliği yanında her türe mümkün olduğunca eşit oranda yer vermesi, türlerin yeterince kavranması için gereklidir. Bir türle yalnızca bir metinde karşılaşmak öğrenci için o türün özelliklerini kavramaya yetmeyebilir.

Tür ve tema seçimini, öğrenci görüşlerine başvurarak ilgi ve ihtiyaç analizine göre yapmak da yararlı olabilir. Böyle bir çalışma, soyut kalacağı için doğrudan hangi türü veya temayı sevdikleri sorularak değil mevcut metinlerden beğendikleri, tür ve tema sınıflamasına tabi tutularak yapılmalıdır.

Kaynakça

- Akça, Gülhiz (2004). “İlköğretim 4. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Hikâye Edici Metinlerin Hikâye Yapısına Uygunluğu”, **XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı (06-09 Temmuz 2004 İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Malatya) Bildiri Özetleri**, Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Aktaş, Şerif ve Osman Gündüz (2001). **Yazılı ve Sözlü Anlatım**, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Akyol, Hayati (2003). “Metinlerden Anlam Kurma”, **Türklük Bilimi Araştırmaları**, S.13, ss.49-58.
- Aytaş, Gıyasettin (2006). “Edebî Türlerden Yararlanma”, **Millî Eğitim**, S.169, ss.261-275.
- Baş, Bayram (2003). “Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metin Türleri Üzerine Bir İnceleme”, **Türklük Bilimi Araştırmaları**, S. 13, ss.257-265.
- Boratav, Pertev Naili (1958). **Zaman Zaman İçinde**, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Coşkun, Eyyup (2005a). İlköğretim 4 ve 5. Sınıf Öğretmen ve Öğrencilerinin Yeni Türkçe Öğretim Programıyla İlgili Görüşleri Üzerine Nitel Bir Araştırma. **Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri**. C. V, S.2 (Güz, 2005), s.421-476.
- Coşkun, Eyyup (2005b). **İlköğretim Öğrencilerinin Öyküleyici Anlatımlarında Bağdaşıklık, Tutarlılık ve Metin Elementleri**. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- Çalışkan, Nihal (2006). “Türkiye’deki Orta Öğretim Edebiyat Ders Kitapları Üzerine Edebiyat Eğitimi Açısından Bir Değerlendirme”, **Millî Eğitim**, S.169, ss.355-365.
- Dördüncü Millî Eğitim Şurası (22-31 Ağustos 1949)** (1991). Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul.
- Güleryüz, Hasan (2003). **Yaratıcı Çocuk Edebiyatı**, Pegem A Yayınları, Ankara.

Türkçe 6. Sınıf Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Tür ve Tema Açısından İncelenmesi ◆

- Günay, Doğan (2003). **Metin Bilgisi**, Multilingual, İstanbul.
- İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6, 7, 8. Sınıflar) Taslak Basım** (2005). Devlet Kitapları Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Kurt, Nilüfer (1999). **Türkçe Dersi Kitaplarının Niteliği**. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Küçük, Elif Emine (2005). **İlköğretim 6, 7 ve 8. Sınıflarda Okutulan Türkçe Kitaplarındaki Düz Yazı Metinlerinin Çocuğa Görelik İlkesine ve Metinlerin İçerdiği Eğitsel İletilere Göre İncelenmesi**. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Özbay, Murat (2002). İlköğretim Okulları Türkçe Ders Kitaplarındaki Anlama Sorularının Öğrencilerin Düşünme Becerilerine Katkısı", **Türk Dili**, S.609, ss.536-546.
- Sever, Sedat (2004). **Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme**, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Tebliğler Dergisi** (2006a), Haziran 2006, C. 69, S.2585-Ek.
- Tebliğler Dergisi** (2006b), Ekim 2006, C. 69, S.2589.
- Temizyürek, Fahri (2003). "Türkçe Öğretiminde Çocuk Edebiyatının Önemi", **Türklük Bilimi Araştırmaları**, S.13, ss.161-167.
- Temur, Turan (2003). "Okunabilirlik (Readability) Kavramı", **Türklük Bilimi Araştırmaları**, S.13, ss.169-172.
- Ünal, Ebru (2006). **Öykülerin Türkçe Öğretimindeki İşlevi ve 6, 7, 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Yerinin İncelenmesi**, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Yalçın, Alemdar ve Gıyasettin Aytaş (2002). **Çocuk Edebiyatı**, Akçağ Yayınları, Ankara.

İncelenen Kitaplar

- Altıntaş, Güldane ve Yeliz Bursalıoğlu (2006). **İlköğretim Türkçe Ders Kitabı 6**, Özgün Matbaacılık, Ankara.
- Erol, Abdullah vd. (2006). **İlköğretim Türkçe Ders Kitabı 6**, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Kara, Mehmet vd. (2006). **İlköğretim Türkçe Ders Kitabı 6**, A Yayınları, Ankara.

◆ Mehmet Akif Çeçen / Ömer Çiftçi

A STUDY OF TEXTS IN TURKISH 6TH GRADE BOOKS IN POINT OF TYPE AND SUBJECT

Mehmet Akif ÇEÇEN*
Ömer ÇİFTÇİ**

Abstract

The aim of this study is to search texts in 6th grade Turkish Lesson Books in point of type and subject. Taking this into account, first, features of reading texts which have to be according to 2005 Teaching Curriculum are defined, and importance of text types and status of subjects at curriculum are referred. In this study, all the texts in three study books taught in 2006-2007 Teaching Year are examined, frequency of types and subjects used are defined; discussed over those findings and suggestions related to issue are made.

Key Words: Language teaching, Turkish teaching, Turkish textbooks, text type, subject

* Ass.; Gazi University Gazi Faculty of Education Department of Turkish Language Teaching

** Ass.; Gazi University Gazi Faculty of Education Department of Turkish Language Teaching